

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ

Кафедра правознавства

ПРОГРАМА навчальної дисципліни «ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО»

з підготовки здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань	08 Право <i>(код і назва)</i>
Спеціальність	081 Право <i>(код і назва)</i>
Освітня програма	Право <i>(назва)</i>

Полтава 2023 рік

Укладач програми:

Олег КУЛЬЧІЙ – кандидат юридичних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри правознавства Полтавського університету економіки і торгівлі

Рецензенти програми:

Сергій КОРОСД – д. ю. н., професор, професор кафедри права Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила»;

Кристина РЕЗВОРОВИЧ – д. ю. н., доцент, завідувачка кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Програма навчальної дисципліни «Інформаційне право» обговорена і схвалена на засіданні кафедри правознавства, протокол засідання кафедри від 25 травня 2023 р. № 10.

Завідувач (начальник) кафедри правознавства
д. ю. н., професор

 Галина ЛАВРИК

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми «Право»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 081 «Право»

к. ю. н., доцент

 Олег КУЛЬЧІЙ

Анотація навчальної дисципліни

На сучасному етапі розвитку зростання значимості інформації в суспільних відносинах є очевидним. В Україні продовжується процес становлення інформаційного суспільства, у якому стрімко зростає роль права як головного механізму регулювання суспільних і, зокрема, інформаційних відносин. Відтак вивчення навчальної дисципліни «Інформаційне право» є важливим компонентом навчального плану для підготовки майбутніх правників. Курс спрямований на надання студентам знань з питань правового регулювання відносин, що виникають у сфері формування та обігу інформації в Україні. Як навчальна дисципліна інформаційне право – це комплекс знань, що подаються для вивчення теорії і практики регулювання суспільних відносин, об'єктом яких є інформація.

Предметом навчальної дисципліни «Інформаційне право» є врегульований нормативними актами комплекс суспільних відносин, об'єктом яких є інформація, у тому числі щодо доступу до інформації, захисту інформації, регулювання інформаційних відносин у сфері масової інформації, у сфері державної таємниці, комерційної таємниці та персональних даних тощо.

Метою викладання навчальної дисципліни «Інформаційне право» є засвоєння основних положень правового регулювання інформаційних відносин, з'ясування основних прав та обов'язків учасників інформаційних відносин, принципів інформаційного права, усвідомлення значення норм права, що регулюють пошук, одержання, виробництво та поширення інформації, нерозривний зв'язок норм права з їх практичним застосуванням відповідними органами.

Annotation of educational discipline

At the present stage of development the growing importance of information in public relations is obvious. In Ukraine, the process of formation of the information society continues, in which the role of law as the main mechanism of regulation of public and, in particular, information relations is rapidly growing. Consequently, the study of the discipline "Information Law" is an important component of the curriculum for training future lawyers. The course is aimed at providing students with knowledge on issues of legal regulation of relations arising in the sphere of formation and circulation of information in Ukraine. As an academic discipline information law is a complex of knowledge presented to study the theory and practice of regulation of social relations, the object of which is information.

The subject of the discipline "Information Law" is a complex of social relations regulated by normative acts, the object of which is information, including access to information, information protection, regulation of information relations in the field of mass information, in the sphere of state secrets, trade secrets and personal data, etc.

The purpose of teaching the discipline "Information Law" is to assimilate the basic provisions of legal regulation of information relations, to clarify the basic rights and obligations of participants in information relations, the principles of information law, to understand the meaning of law norms regulating the search, receipt, production and distribution of information, the inseparable link of law norms with their practical application by relevant authorities.

Zusammenfassung der Ausbildungsdisziplin

Beim gegenwärtigen Stand der Entwicklung ist die wachsende Bedeutung der Information in der Öffentlichkeitsarbeit offensichtlich. In der Ukraine setzt sich der Prozess der Herausbildung einer Informationsgesellschaft fort, in der die Rolle des Rechts als wichtigster Mechanismus zur Regelung der öffentlichen und insbesondere der Informationsbeziehungen rasch zunimmt. Folglich ist das Studium der Disziplin "Informationsrecht" ein wichtiger Bestandteil des Lehrplans für die Ausbildung künftiger Juristen. Ziel des Kurses ist es, den Studierenden Kenntnisse über Fragen der rechtlichen Regelung der Beziehungen im Bereich der Bildung und Verbreitung von Informationen in der Ukraine zu vermitteln. Als Disziplin ist das Informationsrecht ein Wissenskomplex, der sich mit der Theorie und Praxis der Regulierung sozialer Beziehungen befasst, deren Gegenstand die Information ist.

Gegenstand des Fachgebiets "Informationsrecht" ist ein durch Rechtsakte geregelter Komplex sozialer Beziehungen, deren Gegenstand die Information ist, einschließlich des Zugangs zur Information, des Informationsschutzes, der Regelung der Informationsbeziehungen im Bereich der Masseninformati- on, der Staats- und Geschäftsgeheimnisse, der personenbezogenen Daten usw.

Ziel des Unterrichts im Fach "Informationsrecht" ist die Aneignung der grundlegenden Bestimmungen zur rechtlichen Regelung der Informationsbeziehungen, die Klärung der grundlegenden Rechte und Pflichten der Teilnehmer an den Informationsbeziehungen, die Grundsätze des Informationsrechts, das Verständnis der Bedeutung der Rechtsnormen für die Beschaffung, Herstellung und Verbreitung von Informationen, die untrennbare Verbindung der Rechtsnormen mit ihrer praktischen Anwendung durch die zuständigen Behörden.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Інформаційне право» укладена відповідно до освітньо-професійної програми «Право» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 Право, розробленої на підставі стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 20 липня 2022 року № 644.

Інформаційне право є відносно новою комплексною галуззю національного права, яка перебуває на стадії формування, що становить собою систему правових норм, які регулюють відносини в інформаційній сфері, пов'язані з оборотом інформації, формуванням і використанням інформаційних ресурсів, створенням і функціонуванням інформаційних систем з метою забезпечення безпечного задоволення інформаційних потреб громадян, їх організацій, держави й суспільства.

Предметом навчальної дисципліни «Інформаційне право» є врегульований нормативними актами комплекс суспільних відносин, об'єктом яких є інформація, у тому числі щодо доступу до інформації, захисту інформації, регулювання інформаційних відносин у сфері масової інформації, у сфері державної таємниці, комерційної таємниці та персональних даних тощо.

Місце навчальної дисципліни в навчальному процесі визначається її комплексним характером, тісним зв'язком з комплексом базових та гуманітарних, а також фахових спеціальних дисциплін. Міжгалузевий зв'язок інформаційного права визначається за юридичною доктриною поділу права на галузі права як міжгалузевий комплексний інститут (субінститут) між конституційним, адміністративним, цивільним, трудовим та кримінальним правом.

Інформаційне право тісно переплітається з іншими міжгалузевими комплексними інститутами: правом власності та його складовою – правом інтелектуальної власності; патентним правом на інтелектуальну промислову власність; авторським правом тощо.

Метою вивчення навчальної дисципліни є засвоєння основних положень правового регулювання інформаційних відносин, з'ясування основних прав та обов'язків учасників інформаційних відносин, принципів інформаційного права, усвідомлення значення норм права, що регулюють пошук, одержання, виробництво та поширення інформації, нерозривний зв'язок норм права з їх практичним застосуванням відповідними органами.

Сучасні суспільні відносини характеризуються надзвичайно великою роллю інформації та інформаційного компонента у них. Це зумовлює необхідність для майбутнього правника мати здатність розуміти

та аналізувати ці відносини. На сьогодні існують навіть окремі професійні спеціалізації юристів, чия робота пов'язана з правовим регулюванням інформаційних відносин. Тому у багатьох правничих школах впроваджено навчальні дисципліни, спрямовані на вивчення інформаційних відносин. Такі навчальні дисципліни часто є вибірковими для бакалаврського чи магістерського рівня (НаУКМА, ЛНУ, НЮУ та ін.). Однак позитивною практикою, зважаючи на актуальність предмета вивчення, є визначення дисципліни саме як обов'язкової, що практикується, зокрема, у Сумському державному університеті¹. У Київському національному університеті імені Тараса Шевченка навчальна дисципліна «Інформаційне право» є обов'язковою складовою блоку вибіркових дисциплін «ІТ-право» на бакалавраті та окремою спеціалізацією на освітньому рівні магістратури². Для багатьох програм навчальної дисципліни, зокрема, і згаданим вище, притаманне переважно приватно-правове спрямування дисципліни з наголосом на інформаційних правах фізичних та юридичних осіб та їх захисті. Однак також слід зазначити, що існують і публічно-правові аспекти інформаційних відносин, які стосуються ролі держави та органів влади у створенні, поширенні та захисті інформації. Таким чином, навчальна дисципліна «Інформаційне право» має широкий та актуальний предмет вивчення, який відповідає сучасним потребам суспільства та правової професії.

Програмні компетентності, формування яких забезпечує чи посилює освітній компонент, відповідно до освітньо-професійної програми:

загальні:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 2);
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК 3);
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 7);
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (ЗК 10);

спеціальні (фахові, предметні):

- здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини (СК 4) *(у частині інформаційних прав)*;

¹ Силабус навчальної дисципліни «Інформаційне право» / Сумський державний університет; О. В. Ільченко. URL: <http://surl.li/qgxyvy>

² Анотації вибіркових дисциплін на 2, 3 та 4 курсах ОП «бакалавр». URL: <https://ip.law.knu.ua/home/annotations-bachelor>; Анотації до навчальних дисциплін вибіркового блоку «Інформаційне право». URL: <https://ip.law.knu.ua/home/annotations-information-law>

- здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності (СК 8);

- здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції (СК 12);

- здатність до критичного та системного аналізу правових явищ (СК 13).

Програмні результати навчання, формування яких забезпечує чи посилює освітній компонент, відповідно до освітньо-професійної програми:

- визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин (РН 1);

- знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини (РН 2) (*у частині інформаційних прав*);

- проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел (РН 3);

- давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю (РН 5);

- вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних (РН 15);

- застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи (РН 18);

- пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів (РН 19);

- готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях (РН 21).

Навчальна дисципліна є **обов'язковою** у відповідності до навчального плану.

Форма підсумкового контролю знань – **ПМК (залік)**.

ПРОГРАМНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Загальні засади правового регулювання інформаційних відносин

Тема 1. Поняття інформаційного права та його джерела.

Поняття, зміст та сутність інформаційного права. Історія розвитку інформаційного права. Концептуальні підходи щодо формування змісту інформаційного права.

Інформаційна цивілізація: позитивні та негативні сторони. Поняття, сутність та співвідношення категорій «інформаційне суспільство», «кіберцивілізація», «комп'ютеризація» та «інформатизація». Взаємозв'язок інформатики та права.

Інформаційні права і свободи. Суспільні відносини, які регулюються інформаційним правом. Методи інформаційного права. Принципи інформаційного права. Суб'єкти інформаційного права: загальна характеристика. Система інформаційного права та його місце в системі права України. Перспективи розвитку інформаційних правовідносин.

Інформаційне право як система норм, які регулюють суспільні відносини в інформаційній сфері. Загальна характеристика інформаційно-правових норм.

Інформаційне право як наука та навчальна дисципліна. Місце інформаційного права в юридичній науці.

Джерела інформаційного права: загальна характеристика. Види джерел інформаційного права. Структура інформаційного законодавства: інформаційно-правові норми міжнародних актів, інформаційно-правові норми Конституції України, нормативні акти галузі інформаційного законодавства, інформаційно-правові норми у складі інших галузей права (загальна характеристика).

Види актів галузі інформаційного законодавства: акти, які формують систему інформаційного законодавства, та акти, які регулюють окремі напрями згідно із загальними принципами інформаційного права. Законодавство про здійснення права на пошук, отримання та споживання інформації. Законодавство про цивільний обіг інформації. Законодавство про формування інформаційних ресурсів, підготовку інформаційних продуктів, надання інформаційних послуг. Законодавство про створення та застосування інформаційних систем та інших інформаційних технологій. Законодавство про інформаційну безпеку. Законодавство про інтелектуальну власність. Законодавство про авторські та суміжні права. Законодавство про засоби масової інформації. Законодавство про бібліотечну справу, архівні фонди та архіви. Законодавство про державну, комерційну таємницю та персональні дані.

Окремі норми інформаційного права у складі нормативно-правових актів інших галузей.

Поняття та сутність міжнародного інформаційного права. Принципи міжнародного інформаційного права. Вплив міжнародного права на формування інформаційного права України. Конвенційні засади міжнародного інформаційного права. Міжнародні договори в сфері інформаційних правовідносин.

Тема 2. Інформаційні правовідносини та їх суб'єкти.

Теорія інформації щодо розуміння суспільних відносин та її основні положення. Соціальні аспекти інформаційних відносин: психологічний, економічний, правовий, управлінський, кібернетичний.

Поняття, сутність, зміст інформаційних правовідносин. Класифікація інформаційних правовідносин, їх види.

Аспекти інформаційних правовідносин щодо провідних галузей права: конституційного, цивільного, адміністративного, кримінального.

Принципи інформаційних правовідносин. Мова інформаційних правовідносин.

Учасники (суб'єкти) інформаційних правовідносин, їх класифікація. Види суб'єктів інформаційних правовідносин за правовим статусом. Види суб'єктів інформаційних правовідносин щодо суспільної організації: приватні (фізичні) особи як суб'єкти інформаційного права; суспільні формування (громадські організації) як суб'єкти інформаційного права; приватні юридичні особи (юридичні особи, засоби масової інформації, органи місцевого самоврядування) як суб'єкти інформаційного права; держава та її органи як суб'єкт інформаційного права.

Інформаційне забезпечення фізичних та юридичних осіб органами державної влади та місцевого самоврядування. Інформаційні служби органів державної влади та місцевого самоврядування.

Інформаційний суверенітет держави. Гарантії інформаційного суверенітету України.

Право на пошук, отримання, поширення інформації та інші права, закріплені за фізичними та юридичними особами за українським законодавством. Межі інформаційних прав людини в Україні.

Суб'єкти міжнародного інформаційного права. Співробітництво України з іншими державами, зарубіжними і міжнародними організаціями в галузі інформації, інформаційних відносинах.

Тема 3. Об'єкти інформаційних правовідносин. Правові режими інформаційних ресурсів.

Поняття та сутність об'єктів інформаційних правовідносин, їх види. Інформація як основний об'єкт інформаційних правовідносин. Юридичні особливості інформації. Інформація як вид власності. Підс-

тави виникнення права власності на інформацію. Поняття інформатизації.

Співвідношення категорій «інформація», «відомості», «дані», «знання», «таємниця» та інших у суспільних правовідносинах. Особливості застосування їх у нормативних актах суб'єктами правотворчості в Україні. Види інформації за галузями застосування, її зміст. Зміст категорії «документ» в інформаційних відносинах.

Класифікація інформації за правовим режимом доступу. Технічні засоби та технології як об'єкти в інформаційних відносинах. Бази даних та знань як об'єкти інформаційних відносин. Інформатизація як об'єкт інформаційних правовідносин.

Поняття та сутність інформаційних ресурсів. Державна інформаційна політика як об'єкт правовідносин. Інформаційна культура як об'єкт правовідносин. Інформаційна безпека як об'єкт правовідносин.

Класифікація об'єктів інформаційних правовідносин за сферами законодавчого регулювання. Честь, гідність та ділова репутація як об'єкти інформаційного права. Медіа як об'єкт інформаційних правовідносин. Архівна, бібліотечна та видавнича діяльність як об'єкти інформаційних правовідносин. Реклама, піар, недобросовісна конкуренція, інформаційна боротьба як об'єкти інформаційних правовідносин. Комп'ютерні програмні продукти: поняття, сутність, класифікація.

Тема 4. Поняття та загальні засади реалізації права на доступ до інформації. Правове регулювання доступу до публічної інформації.

Поняття права на інформацію. Міжнародно-правові гарантії реалізації права на доступ до інформації. Національне законодавство, що регулює порядок доступу до інформації. Межі реалізації права на інформацію.

Поняття публічної інформації. Розпорядники публічної інформації. Види публічної інформації. Правовий режим публічної інформації.

Способи забезпечення доступу до публічної інформації.

Оприлюднення публічної інформації. Відкриті дані та порядок забезпечення доступу до них.

Право на звернення щодо надання інформації (інформаційних запит). Порядок надання інформації за запитами. Плата за послуги з надання інформації.

Доступ до інформації окремих видів: правової інформації, екологічної інформації тощо. Інформаційні права громадян як суб'єктів виборчого процесу.

Інформаційний запит та звернення громадян: аналіз відмінностей.

Правові підстави відмови громадянам у доступі до інформації. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності щодо порушення права громадян на доступ до публічної інформації.

Тема 5. Державне управління у сфері інформаційних відносин. Державна інформаційна політика.

Поняття державного управління у сфері інформаційних відносин. Суть, цілі та об'єкти державного управління у сфері інформаційних відносин.

Органи державного управління у сфері інформаційних відносин. Повноваження органів державного управління у сфері інформаційних відносин.

Загальні напрями державної інформаційної політики України. Державна політика в таких сферах, як правове регулювання діяльності засобів масової інформації, створення інформаційних систем та інформаційних технологій, інформаційної безпеки, бібліотечної справи.

Конституційне визначення функцій держави в суспільних інформаційних відносинах. Конституційне визначення ролі держави в регулюванні інформаційних відносин в Україні. Конституційні гарантії держави щодо здійснення прав і свобод суб'єктів інформаційних відносин.

Система адміністративно-правового регулювання та організації інформаційних відносин. Принципи адміністративного права щодо регулювання інформаційних відносин. Система органів влади, які розробляють та здійснюють державну політику щодо регулювання інформаційних відносин в Україні. Адміністративно-правове регулювання діяльності державних організаційних структур, які здійснюють функцію організації інформаційних відносин.

Органи державної виконавчої влади, в яких функція регулювання інформаційних відносин визначальна (провідна). Державне управління інформатизацією в Україні. Галузеве регулювання суспільних інформаційних відносин в Україні.

Місце і роль юридико-технічних норм в регулюванні та управлінні інформаційними відносинами (технічні стандарти, регламенти, рекомендації, положення тощо).

Тема 6. Правові засади інформаційної безпеки. Захист інформації.

Історія формування категорій національна безпека та «національні інтереси». Поняття національних інтересів та національної безпеки. Поняття та правові засади інформаційної безпеки України.

Конституційне визначення способів захисту в інформаційних правовідносинах: право на самозахист в інформаційних відносинах; право на юридичну допомогу як інституція захисту прав суб'єктів суспільних відносин; право на захист через громадські утворення; право на звернення до органів державної влади як інституція в захисті інформаційних відносин; судовий захист інформаційних відносин. Визна-

чення компетенції державних органів влади в Конституції України щодо регулювання та захисту інформаційних відносин в Україні.

Види загроз безпеці суб'єктів інформаційних правовідносин в інформаційній сфері. Правові засади захисту об'єктів інформаційних правовідносин від загроз в інформаційній сфері. Інформаційна безпека людини й суспільства. Правові засади охорони комерційної, банківської таємниці та персональних даних в Україні. Правовий захист інформації, інформаційних ресурсів та інформаційних систем від загроз несанкціонованого та неправомірного впливу сторонніх осіб. Забезпечення інформаційної безпеки в мережі Інтернет.

Напрями державної політики у сфері інформаційної безпеки. Поняття та напрями державної інформаційної безпеки. Види загроз національній безпеці в інформаційній сфері. Принципи правового регулювання напрямів інформаційної безпеки. Державно-правовий механізм інформаційної безпеки в Україні. Інституціональний механізм інформаційної безпеки. Міжнародно-правові основи інформаційної безпеки.

Державна політика у сфері використання штучного інтелекту.

Особливості організації захисту інформації в інформаційно-комунікаційних системах. Правові аспекти захисту інформації в інформаційно-комунікаційних системах. Технічний захист інформації. Криптографічний захист інформації. Національна система конфіденційного зв'язку.

Модуль 2. Особливості правового режиму окремих видів інформації. Правове регулювання інформаційних відносин в окремих сферах діяльності

Тема 7. Правове регулювання інформаційних відносин у медіа-сфері.

Гарантії свободи інформації за Конституцією України.

Особливості регулювання інформаційних відносин, що виникають при виробництві, поширенні та споживанні масової інформації в Україні. Свобода діяльності у сфері медіа та гарантії її забезпечення.

Законодавство у сфері медіа. Загальна характеристика міжнародних актів у сфері журналістської етики: Європейський кодекс професійної поведінки в галузі ПР (public relations) 1978 р. (із доповненнями 1989 р.); Резолюція 1003 Ради Європи з журналістської етики 1993 р. та інші кодекси журналістської етики. Міждержавне співробітництво у сфері медіа.

Правовий статус суб'єктів у сфері медіа та правове регулювання їх діяльності (за видами діяльності у сфері медіа: аудіовізуальні медіа; друковані медіа; онлайн-медіа; аудіовізуальні сервіси; провайдери платформ спільного доступу до відео; постачальники електронних ко-

мунікаційних послуг для потреб мовлення з використанням радіочастотного спектра).

Поняття та особливості правового статусу публічних аудіовізуальних медіа. Суспільні медіа України. Система іномовлення України та її завдання.

Вимоги до змісту інформації та організації надання медіа-сервісів відповідно до законодавства.

Правове регулювання започаткування професійної діяльності у сфері медіа. Ліцензування та реєстрація у сфері медіа.

Правовий статус Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення та її повноваження у сфері медіа.

Спільне регулювання у сфері медіа.

Правовий статус журналістів та його правова охорона. Державна підтримка медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналістів.

Відповідальність за порушення законодавства у сфері медіа.

Особливості правового регулювання діяльності медіа в умовах збройної агресії.

Організаційні засади кінематографії, створення і розповсюдження фільмів.

Тема 8. Правове регулювання інформаційних відносин у сфері інтелектуальної власності та у науково-технічній сфері. Комерційна таємниця.

Основні джерела права інтелектуальної власності.

Особливості регулювання інформаційних відносин інститутом авторського права. Правове регулювання інформаційних відносин при виробництві та поширенні надбань науки, літератури й мистецтва. Правове регулювання відносин, пов'язаних з творчою діяльністю.

Правове регулювання інформаційних відносин при виробництві й поширенні програм для електронно-обчислювальних машин і баз даних. Правове регулювання інформаційних відносин при виробництві й поширенні топології інтегральних мікросхем.

Особливості регулювання інформаційних відносин інститутом патентного права. Особливості регулювання інформаційних відносин інститутом ноу-хау.

Регулювання інформаційних відносин у сфері інтелектуальної власності в Україні.

Співвідношення інформаційного права з міжгалузевими синтетичними правовими інститутами (авторського права, права інтелектуальної власності тощо) та комплексними галузями права (господарським, підприємницьким тощо).

Інформація як об'єкт майнового права. Застосування норм зобов'язального права в регулюванні інформаційних відносин: виник-

нення зобов'язань в інформаційних відносинах; виконання зобов'язань в інформаційних відносинах; забезпечення виконання зобов'язань в інформаційних відносинах.

Договірне право в інформаційних відносинах.

Поняття та ознаки науково-технічної інформації. Науково-технічна інформація та її роль у проведенні наукових досліджень. Науково-інформаційна діяльність. Інформаційні ресурси науково-технічної інформації. Право на науково-технічну інформацію. Проблеми захисту науково-технічної інформації.

Особливості інформаційних правовідносин, які виникають при виробництві, передачі та споживанні інформації, що становить комерційну таємницю. Суб'єкти й об'єкти інформаційних правовідносин. Правовий режим комерційної таємниці. Охорона комерційної таємниці у трудових відносинах. Захист прав на комерційну таємницю.

Тема 9. Правовий режим інформації з обмеженням доступом.

Поняття інформації з обмеженням доступом. Види інформації з обмеженням доступом. Місце інформації з обмеженням доступом у діяльності органів державної влади України. Інформація з обмеженням доступом у господарській діяльності суб'єктів господарювання.

Особливості інформаційних правовідносин, що виникають в інформаційній сфері відносно інформації, яка становить державну таємницю. Суб'єкти й об'єкти інформаційних правовідносин у сфері державної таємниці. Перелік відомостей, що становлять державну таємницю в Україні, і відомостей, що не можуть вважатись державною таємницею. ЗВДТ. Зарахування відомостей до державної таємниці та їх засекречення.

Питання власності у зв'язку з інформацією, що становить державну таємницю. Розпорядження відомостями, що становлять державну таємницю. Захист державної таємниці. Контроль і нагляд за забезпеченням захисту державної таємниці. Розсекречення відомостей та їх носіїв.

Поняття захищеної інформації та її ознаки. Об'єкти захисту інформації. Власники захищеної інформації.

Тема 10. Правовий режим інформації про особу. Захист персональних даних.

Виникнення й розвиток концепції права на приватність. Особливості інформаційних правовідносин, що виникають при виробництві, передачі й споживанні персональних даних. Приватність, захист даних та інформаційна безпека – співвідношення понять.

Державне регулювання роботи з персональними даними. Захист фізичних осіб щодо автоматизованого опрацювання персональних даних. Правове регулювання захисту права на приватність та транскор-

донні потоки персональних даних. Досвід ЄС у регулюванні захисту персональних даних. Законодавство України у сфері захисту персональних даних, його порівняння із GDPR.

Поняття персональних даних та їх ознаки. Критерії належності даних до персональних за законодавством України та GDPR. Класифікації персональних даних. Співвідношення персональних даних та конфіденційної інформації. Особливості правового режиму публічних персональних даних.

Поняття обробки (опрацювання) персональних даних. Характеристика операцій з персональними даними, що вважаються обробкою персональних даних. Загальні вимоги до обробки персональних даних відповідно до законодавства України. Принципи обробки персональних даних відповідно до GDPR. Підстави для обробки персональних даних. Збирання персональних даних: поняття, підстави, порядок здійснення та принципи. Накопичення та зберігання персональних даних. Зміни і доповнення до персональних даних, їх видалення та знищення. Поширення персональних даних. Доступ до власних персональних даних та персональних даних третіх осіб.

Загальна характеристика учасників відносин у сфері обробки персональних даних відповідно до законодавства України та відповідно до GDPR. Поняття суб'єкта персональних даних. Права та обов'язки суб'єктів персональних даних. Поняття володільця персональних даних (контролера). Спільні контролери персональних даних відповідно до ст. 26 GDPR. Поняття розпорядника персональних даних (оператор).

Правове становище Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. DPO.

Вимоги до обробки персональних даних. Проектування приватності (Privacy by design). Кодекс поведінки щодо обробки персональних даних: його зміст, порядок розробки та затвердження. Privacy policy. Згода суб'єкта на обробку персональних даних відповідно до законодавства України та GDPR. Інформування суб'єкта про обробку його персональних даних (Privacy Notice).

Тема 11. Правове регулювання інформаційних відносин у сфері рекламної діяльності.

Поняття та принципи рекламної діяльності, її правове регулювання. Державне управління рекламною діяльністю в Україні, інформаційна політика держави у сфері реклами. Правовий статус суб'єктів рекламної діяльності в Україні, види суб'єктів рекламної діяльності. Реєстрація та ліцензування суб'єктів рекламної діяльності. Особливості правового регулювання господарської діяльності суб'єктів рекламної діяльності.

Законодавчі вимоги щодо реклами. Види реклами. Особливості рекламування деяких видів товарів. Контроль за дотриманням законодавства про рекламу. Недобросовісна реклама, відповідальність за порушення законодавства про рекламу.

Правові проблеми соціальної реклами та її відмежування від інших видів реклами. Правове регулювання політичної реклами в Україні

Тема 12. Правове регулювання електронних комунікацій та електронного документообігу.

Законодавство України про електронні комунікації, державне регулювання у сфері електронних комунікацій. Правове регулювання використання радіочастот. Нормативне регулювання ринку телекомунікацій в Україні. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації.

Поняття системи електронного документообігу. Поняття та ознаки електронних документів. Суб'єкти електронного документообігу. Основні принципи електронного документообігу. Електронний цифровий підпис.

Основні поняття і принципи, пов'язані з функціонуванням Інтернет, визначені національним законодавством. Суб'єкти і об'єкти правовідносин, які виникають щодо функціонування Інтернет. Правові основи адміністрування домену «UA». Декларація Ради Європи «Про свободу спілкування в Інтернет». Національна програма інформатизації.

Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів.

Тема 13. Правове регулювання електронного урядування в Україні.

Місце і роль держави в інформаційну епоху. Виникнення концепції електронного урядування. Передумови розвитку електронного урядування. Цілі і завдання інформатизації державного управління. Еволюція концепції електронного урядування. Особливості концепцій і способів реалізації електронного урядування у різних країнах світу: спільні ознаки і відмінності. Стратегія розвитку електронних державних послуг.

Законодавчі акти та програмні документи, що регулюють процеси інформатизації органів державної влади і управління. Основні поняття.

Базові принципи електронного урядування у Європейському Союзі. Принципи електронної демократії, якості державних послуг, доступу до державних послуг, розвиток е-освіченості, приватність і захист даних тощо.

Тема 14. Правове регулювання інформаційних відносин у сфері видавничої, бібліотечної та архівної справи.

Організація і здійснення видавничої справи, джерела її нормативного регулювання. Суб'єкти видавничої справи, Книжкова палата України. Державна реєстрація суб'єктів видавничої справи, державна підтримка книговидання.

Загальні засади бібліотечної справи. Бібліотечна система України. Обов'язки та права читачів та бібліотек.

Поняття та значення архівної діяльності. Національний архівний фонд України. Система архівних установ. Зберігання та користування архівними документами.

Тема 15. Відповідальність за правопорушення у сфері інформаційних відносин. Захист інформаційних прав фізичних та юридичних осіб

Державна охорона інформаційних відносин від правопорушень.

Поняття делікту в інформаційних відносинах. Основні положення юридичної деліктології щодо інформаційних правовідносин. Юридичні делікти: поняття та структура.

Об'єкти і предмети юридичних деліктів в інформаційних правовідносинах. Проблеми багатооб'єктності в юридичній деліктології у сфері інформаційних відносин.

Види юридичних деліктів в інформаційних відносинах щодо галузей права: адміністративні, дисциплінарні (трудові), цивільно-правові, кримінальні.

Класифікація деліктів щодо умислу: навмисні, ненавмисні (необережні). Види діянь в інформаційних відносинах, які характеризуються як юридичні делікти. Відповідальність за зловживання правом на інформацію. Відповідальність за порушення законодавства про інформацію (юридичні санкції). Комп'ютер як засіб вчинення правопорушень в інформаційних відносинах. Суб'єкти юридичних деліктів в інформаційних відносинах.

Поняття адміністративного правопорушення інформаційних відносин. Суб'єкти та види адміністративних правопорушень, що пов'язані з інформаційними відносинами. Порядок оскарження протиправних дій щодо порушення прав суб'єктів інформаційних відносин. Юрисдикція державних органів влади (щодо розгляду справ, пов'язаних з адміністративними правопорушеннями у сфері інформаційних правовідносин).

Дисциплінарна відповідальність як засіб забезпечення інформаційної безпеки на підприємствах, в установах, організаціях всіх форм власності. Місце і роль локальних адміністративних актів у встановленні дисциплінарної відповідальності за порушення інформаційних відносин на підприємствах, організаціях, установах різних форм влас-

ності. Особливості дисциплінарної відповідальності окремих працівників, державних службовців у сфері інформаційних відносин.

Поняття, сутність та види цивільно-правового захисту інформаційних відносин. Принципи цивільно-правової відповідальності. Цивільно-правова відповідальність за порушення договірних зобов'язань в інформаційних відносинах. Зобов'язання, що виникають внаслідок заподіяння шкоди в інформаційних відносинах (позадовірні відповідальність).

Відшкодування матеріальної та моральної шкоди в цивільно-правових деліктах у сфері інформаційних відносин. Питання порядку визначення розміру відшкодування збитків.

Способи вирішення спірних питань у цивільних правовідносинах. Позасудові (приватноправові) методи вирішення спірних питань. Суб'єкти цивільно-правової відповідальності. Порядок звернення до суду за захистом прав у сфері інформаційних відносин.

Поняття та сутність кримінально-правового захисту соціальних інформаційних відносин. Поняття та види злочинів, пов'язаних з інформаційними відносинами. Особливості об'єкта і предмета злочинів, пов'язаних з інформаційними відносинами.

Кримінологічно-криміналістична характеристика кібер-злочинів. Кримінологічно-криміналістична характеристика суб'єктів злочинів в інформаційних відносинах. Проблеми кваліфікації злочинів, які вчиняються за допомогою функціональних можливостей комп'ютерної техніки.

Методики виявлення і документування злочинів, пов'язаних з інформаційними відносинами. Особливості виявлення і документування злочинів, предметом вчинення яких є інформаційно-комунікаційні системи.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30 – Ст. 141.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
4. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16 січня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № № 40 – 44. Ст. 356.
5. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27 січня 1995 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 7. Ст. 45.
6. Про видавничу справу: Закон України від 5 червня 1997 року № 318/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 32. Ст. 206.
7. Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста: Закон України від 23 вересня 1997 року № 540/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540/97-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України: Закон України від 23 лютого 2006 року № 3475-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 258.
9. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 року № 3855- XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 16. Ст. 93.
10. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 314.
11. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. Ст. 400.
12. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 275.
13. Про електронні комунікації: Закон України від 16 грудня 2020 року № 1089-IX. *Офіційний вісник України*. 2021. № 6. Ст. 306.
14. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 року № 2704-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>

15. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах: Закон України в ред. ЗУ від 31 травня 2005 року № 2594-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 26. Ст. 347.

16. Про захист персональних даних : Закон України від 1 червня 2010 року № 2297-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>

17. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.

18. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.

19. Про кінематографію: Закон України від 13 січня 1998 року № 9/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 22. Ст. 114.

20. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 року № 75/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27-28. Ст. 182.

21. Про медіа: Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>

22. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25 червня 1993 року № 3322-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 33. Ст. 345.

23. Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон України від 24 грудня 1993 року № 3814-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 15. Ст. 86.

24. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. *Офіційний вісник України*. 2018. № 55. Ст. 1903.

25. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 1 грудня 2022 року № 2807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>

26. Про Національну систему конфіденційного зв'язку: Закон України від 10 січня 2002 року № 2919-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 15. Ст. 103.

27. Про обов'язковий примірник документів: Закон України від 9 квітня 1999 року № 595-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 22-23. Ст. 199.

28. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>

29. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 9 січня 2007 року № 537-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 12. Ст. 102.

30. Про офіційну статистику: Закон України від 16 серпня 2022 року № 2524-IX. *Офіційний вісник України*. 2022. № 73. Ст. 4396.

31. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 5 березня 1998 року № 183/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 35. Ст. 237.

32. Про ратифікацію Статуту і Конвенції Міжнародного союзу електров'язку: Закон України від 15 липня 1994 року № 116/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 33. Ст. 306.

33. Про рекламу: Закон України від 3 липня 1996 року № 270/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 39. Ст. 181.

34. Про систему іномовлення України: Закон України від 8 грудня 2015 року № 856-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-19#Text>

35. Про суспільні медіа України: Закон України від 17 квітня 2014 року № 1227-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1227-18#Text>

36. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 року № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text>

37. ООН, Генеральна Асамблея, Резолюція про право на приватність у цифрову еру (Resolution on the right to privacy in the digital age), A/RES/68/167, Нью-Йорк, 18 грудня 2013 року; та ООН, Генеральна Асамблея, Переглянутий проєкт Резолюції про право на приватність у цифрову еру, A/C.3/69/L.26/Rev.1, Нью-Йорк, 19 листопада 2014 року. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N13/449/47/PDF/N1344947.pdf?OpenElement>

38. Про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Угода від 27 червня 2014 р. № 984_011 (ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014). *Офіційний вісник України*. – 2014. – № 75. – Ст. 83.

39. Регламент Європейського парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних, GDPR). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#n6

40. Конвенція Ради Європи №108 «Про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text

41. Додатковий протокол до Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних щодо органів нагляду та транскордонних потоків даних : прийнятий 08 листопада 2001 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_363/sp:max50:nav7:font2#Text

42. Додатковий протокол до Конвенції Ради Європи №108 «Про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних да-

них щодо органів нагляду та транскордонних потоків даних». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_363?test=7pVMfVElM06OmUnYZilPzapnHI41gs80msh8Ie6#Text

43. Нормативно-правові акти Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення. URL: <https://webportal.nrada.gov.ua/normatyvno-pravovi-akty-natsionalnoyi-rady/>

44. Положення про Державний комітет телебачення і радіомовлення України, затверджене Указом Президента України від 7 травня 2011 року № 559/2011. *Офіційний вісник України*. 2011. № 37. Ст. 1511.

45. Положення про технічний захист інформації в Україні, затверджене Указом Президента України від 27 вересня 1999 року № 1229/99. *Офіційний вісник України*. 1999. № 39. Ст. 1934.

46. Про затвердження видів форматів лінійних аудіовізуальних медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення 18 травня 2023 року № 358. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0358295-23#Text>

47. Про затвердження змін до Порядку функціонування Реєстру суб'єктів у сфері медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення 18 жовтня 2023 року № 1053. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1053295-23#Text>

48. Про затвердження Методики розрахунку ліцензійного збору та плати за внесення змін до Реєстру суб'єктів у сфері медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення 18 травня 2023 року № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0351295-23#Text>

49. Про затвердження Положення про державну експертизу у сфері технічного захисту інформації: Наказ Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України 16 травня 2007 року № 93 (у редакції наказу Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 28 серпня 2022 року № 477). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0820-07#Text>

50. Про затвердження Положення про особливості ліцензування та реєстрації у сфері медіа в період дії воєнного чи надзвичайного стану: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення 18 травня 2023 року № 349. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0349295-23#Text>

51. Про затвердження Порядку подання до Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення заяв щодо реєстрації суб'єктів у сфері медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення 18 травня 2023 року № 352. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0352295-23#Text>

52. Про затвердження Порядку подання до Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення заяв щодо ліцензування суб'єктів у сфері медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення 18 травня 2023 року № 350. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0350295-23#Text>

53. Про затвердження Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних системах: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 березня 2006 р. № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2006-%D0%BF#Text>

54. Про затвердження Програми інформатизації законотворчого процесу у Верховній Раді України на 2012-2017 роки: постанова Верховної Ради України від 5 липня 2012 року № 5096-VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 58. Ст. 2322.

55. Про затвердження форм відомостей про структуру власності: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення 18 травня 2023 року № 355. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0355295-23#Text>

56. Стратегія інформаційної безпеки: Затверджена Указом Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021. *Офіційний вісник України*. 2022. № 3. Ст. 125.

57. «Порядок повідомлення Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про обробку персональних даних, яка становить особливий ризик для прав і свобод суб'єктів персональних даних, про структурний підрозділ або відповідальну особу, що організовує роботу, пов'язану із захистом персональних даних при їх обробці, а також оприлюднення вказаної інформації» затверджений Наказом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини № 1/02-14 від 08.01.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1_02715-14?test=n6HMfJRw7UpVmUn6ZilPzapnHI41gs80msh8Ie6#n11

58. «Типовий порядок обробки персональних даних» затверджений Наказом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини № 1/02-14 від 08.01.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1_02715-14?test=n6HMfJRw7UpVmUn6ZilPzapnHI41gs80msh8Ie6#n11

59. Порядок здійснення Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини контролю за додержанням законодавства про захист персональних даних: Наказ Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини 08.01.2014 № 1/02-14. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1_02715-14#Text

60. Про затвердження документів у сфері захисту персональних даних : наказ Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини від 08 січня 2014 року № 1/02-14. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1_02715-14#Text

Основна література:

61. Ковалів М.В., Єсімов С.С., Ярема О.Г. Інформаційне право України : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 416 с.

62. Кормич Б.А., Федотов О.П., Аверочкіна Т.В. Правове регулювання інформаційної діяльності: навчально-методичний посібник. Одеса, 2018. 150 с.

63. Нашинець-Наумова А.Ю. Інформаційне право: навчальний посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 136 с.

64. Остроухов В.В., Присяжнюк М.М., Фермагей О.І., Чеховська М.М. Інформаційна безпека. К.: Ліра-К. 2021. 412 с.

Додаткова література:

65. Асірян С.Р., Алексанян К.А. GDPR як стандарт захисту персональних даних в Європейському Союзі. Право і суспільство. 2021. № 6. 298-302.

66. Бачило І., Соснін О. Інформаційне право як запорука інноваційного розвитку нації. Віче. 2012. № 1. С. 12-14.

67. Бек М. Право на інформаційне самовизначення. Юридичний журнал. 2012. № 3. С. 81-87.

68. Бем М., Городиський І. Захист персональних даних: правове регулювання та практичні аспекти: науково-практичний посібник. К.: «К.І.С.», 2021 157с. URL: <https://rm.coe.int/handbook-pers-data-protect-2021-web/1680a37a69>

69. Белова Ю. Д. Цивільні правовідносини щодо персональних даних. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії. 081 Право. Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова. Хмельницький, 2021. 248 с.

70. Беляков К. Інформатизація організаційно-правової сфери суспільної діяльності. Право України. 2005. № 6. С. 88-92.

71. Вишня В., Гариш О., Рижков Е. Основи інформаційної безпеки. Навчальний посібник. Дніпро. 2020. 128 с.

72. Гуржій Т. О., Петрицький А. Л. Правовий захист персональних даних : монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. унт, 2019. 216 с.

73. Демчук О. Право на доступ до інформації як елемент правового статусу особи. Юридична газета. 2012. 24 квіт. (№ 17). С. 34-35.

74. Дімчогло М. Основи теорії консолідації інформаційного законодавства. Підприємництво, господарство і право. 2012. № 5. С. 41-46.

75. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції: Навчальний посібник / В. А. Ліпкан, Ю. Є. Максименко, В. М. Желіховський. К.: КНТ, 2016. 280 с.

76. Інформаційна безпека: навчальний посібник / Ю.Я. Бобало, І.В. Горбатий, М.Д. Кіселичник, А.П. Бондарев та ін. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 580 с.

77. Конач В. К. Реформування системи державного управління інформаційною сферою як передумова ефективного забезпечення інформаційно–психологічної безпеки України. *Збірник наукових праць Гілея: Науковий вісник*. 2011. №53.

78. Кормич Б. А. Організаційно-правові засади політики інформаційної безпеки України: монографія / Б. А. Кормич. Одеса. Юридична література, 2013. 472 с.

79. Кормич Б. А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи : навчальний посібник для студентів вузів. К. : Кондор, 2004. 384 с.

80. Кормич Б. А. Інформаційне право : підручник для студентів вузів / Б. А. Кормич. Х. : Бурун і К, 2011. 334 с.

81. Костецька Т.А. Інформаційне право України : навч. посіб. К. : КНТЕУ, 2009. 169 с.

82. Кохановська О. Теоретичні проблеми цивільно-правового регулювання інформаційних відносин в Україні. *Право України*. 2004. № 2. С. 105-107.

83. Кукіна З. Правове регулювання діяльності засобів масової інформації в Європейському Союзі. *Юридична Україна*. 2012. № 7. С. 81-85.

84. Кушакова-Костицька Н. Від свободи слова до інформаційного суспільства. *Право України*. 2004. № 7. С. 129-133.

85. Лашенко Н. Необхідність прийняття інформаційного кодексу України. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 6. С. 43-45.

86. Максимова С. Міжнародно-правове регулювання інформаційних відносин. *Юридичний журнал*. 2012. № 1. С. 67-85.

87. Марущак А. І. Інформаційне право України : підручник для студентів вузів. К. : Дакор, 2011. 451 с.

88. Марущак А. І. Інформаційне право: доступ до інформації : навч. посіб. / А.І. Марущак. К. : КНТ, 2007. 532 с.

89. Марущак А. І. Інформаційне право: регулювання інформаційної діяльності : навч. посіб. / А.І. Марущак. К. : Видавничий дім «Скіф», 2008. 342 с.

90. Нечипорук Ю. Суб'єктний та об'єктний склад інформаційних правовідносин. *Юридична Україна*. 2012. № 6. С. 39-44.

91. Оніщенко Н., Сунегін С. Проблеми протидії правопорушенням в інформаційній сфері: реалії та перспективи. *Віче*. 2012. № 11. С. 33-36.

92. Основи інформаційного права України : навч. посіб. / В.С. Цимбалюк, В.Д. Гавловський, В.В. Гриценко та ін.; За ред.

М.Я. Швеця, Р.А. Калюжного та П.В. Мельника. К. : Знання, 2004. 274 с.

93. Основи інформаційного права України : навчальний посібник для студентів вузів / ред. М. Я. Швець. К. : Знання, 2009. 414 с.

94. Остроухов В.В., Присяжнюк М.М., Фермагей О.І., Чеховська М.М. Інформаційна безпека. К.: Ліра-К. 2021. 412 с.

95. Посібник з європейського права у сфері захисту персональних даних (2018 р.) перекладено українською. URL: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-coe-edps-2018-handbook-data-protection_ukr.pdf

96. Почепцов Г. Г., Чукут С. А. Інформаційна політика : навчальний посібник. К. : Знання, 2006. 663 с.

97. Селезньова О. Інформаційне законодавство України: перспектива кодифікації. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 5. С. 37-40.

98. Синєокий О. В. Високотехнологічне інформаційне право України : навчальний посібник для студентів вузів / О. В. Синєокий. Х. : Право, 2010. 360 с.

99. Синєокий О. В. Інформаційне право України та електронне право високих технологій : [електронний ресурс] (електронний курс лекцій українською мовою) / О.В. Синєокий; Запорізький національний університет; Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського [цифрова мікроформа e-text]. Запоріжжя : ЗНУ, 2010. 215 ел. с. Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/books/2010/10sovipru.pdf – Назва з екрана.

100. Скачкова Т. Документ як джерело інформації про особу. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 2. С. 145-147.

101. Словник термінів інформаційного права / упоряд. А. І. Марущак ; за заг. ред. М. Я. Швеця. К. : КНТ, 2008. 184 с.

102. Тунік А. Міжнародно-правові стандарти захисту інформації про особу: стан і перспективи. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 1. С. 131-134.

103. Тунік А. Персональні дані, інформація про особу, конфіденційна інформація про особу: аспекти співвідношення. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 5. С. 50-54.

104. Цимбалюк В. С. Інформаційне право : основи теорії і практики : монографія. К. : Освіта України, 2010. 389 с.

105. Червякова О. Організаційно-правові засади доступу громадян до публічної інформації : питання вдосконалення. *Вісник прокуратури*. 2012. № 1. С. 90-97.

106. Чуприна О. Право на інформацію: адміністративно-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 1. С. 127-130.

107. Шарабурина О. О. Організаційні аспекти забезпечення адміністративно-правового режиму інформації з обмеженим доступом. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 1. С. 158-162.

108. Шевчук О.О. Генезис становлення системи захисту персональних даних у Європейському Союзі. *Журнал східноєвропейського права*. 2017. № 46. С. 158-169.

109. Шевчук О.О. Правове регулювання транскордонної передачі персональних даних у Європейському Союзі. *Науковий вісник публічного та приватного права: зб. наук. праць*. 2017. Вип. 5. Т. 1. С. 243-248.

110. Що таке приватність? / Інформаційний портал «Права людини в Україні». URL: <https://khp.org/1604922460>

111. Яворська О.С. Захист особи у зв'язку з опрацюванням її персональних даних: досвід ЄС. Конституційні цінності: правова природа та практика реалізації : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 17 травня 2019 року). [у 2-х част.]. Частина 2. Хмельницький, 2019. С. 290-294.

112. Яковлев Р.В. Принципи мінімізації та точності персональних даних під час використання технології розподіленого реєстру (адміністративно-правовий аспект). *ScienceRise. Juridical Science*. 2019. № 4. С. 16-24. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/srjusc_2019_4_5

113. A Practical Guide to Personal Data Breach Notifications under the GDPR. URL: [A Practical Guide to Personal Data Breach Notifications under the GDPR](https://www.gdpr.europa.eu/en/a-practical-guide-to-personal-data-breach-notifications-under-the-gdpr)

114. Confessore N. Cambridge Analytica and Facebook: The Scandal and the Fallout So Far, *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2018/04/04/us/politics/cambridge-analytica-scandal/fallout.html>

115. European Data Protection Board. URL: https://edpb.europa.eu/our-work-tools/general-guidance/guidelines-recommendations-best-practices_en

116. Guidelines 01/2021 on Examples regarding Personal Data Breach Notification. URL: [Guidelines 01/2021 on Examples regarding Personal Data Breach Notification](https://edpb.europa.eu/sites/default/files/2021-04/guidelines_01_2021_on_examples_regarding_personal_data_breach_notification_en.pdf)

117. Guidelines 4/2019 on Article 25 Data Protection by Design and by Default Version 2.0 Adopted on 20 October 2020 URL: https://edpb.europa.eu/sites/default/files/2020-10/guidelines_201904_dataprotection_by_design_and_by_default_v2.0_en.pdf

118. Japp-Henk Hoepman. *Privacy Design Strategies (The Little Blue Book)*. April 19, 2022. URL: <https://www.cs.ru.nl/~jhh/publications/pds-booklet.pdf>

119. My data are mine. Why we should have ownership rights on our personal data: report. URL: <https://www.generationlibre.eu/wp-content/uploads/2018/01/Rapport-Data-2018-EN-v2.pdf>.

120. Principles of the GDPR and what they mean, Amara ingenieria de marketing. URL: <https://www.amara-marketing.com/travel-blog/7-principles-of-the-gdpr-and-what-they-mean>

121. Strategic Privacy by Design, Second Edition. URL: <https://iapp.org/resources/article/strategic-privacy-by-design/>

122. Warren, Samuel D., and Louis D. Brandeis. The Right to Privacy. Harvard Law Review. 1890. Vol. 4. № 5. P. 193–220. URL: <https://doi.org/10.2307/1321160>